

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ УНІТАРНОЇ ТА ФЕДЕРАТИВНОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ

Напольських К.О.

Науковий керівник – Можайкіна Н.В., канд. екон. наук, доцент

Адміністративно-територіальний устрій України на сьогоднішній день є недосконалим, внаслідок чого зменшується ефективність реалізації усіх функцій держави, що пояснюється тим, що здійснення даних функцій можливо лише при наявності раціонально діючого державного апарата, а також відповідних органів на місцях та місцевого самоврядування. Питання реформування розглядали: А. Голіков, О. Дьомін Ф. Заставний, В. Лісничий, М. Паламарчук, В. Поповкін, В. Руленко та інші. Існує декілька варіантів проведення реформи, і саме вибір найбільш ефективного є актуальним питанням на сьогоднішній день.

Особливу увагу проблема проведення ефективною адміністративно-територіальною реформи набула після проголошення незалежності України. За часів самостійності розглядалось безліч варіантів, від глобального питання про зміну державного устрою від унітарної до федеративної, до варіацій про зміну розміру адміністративно-територіальних одиниць від укрупнення до подрібнення.

Протягом свого існування людство виробило дві класичні форми державного устрою – унітарну і федеративну державу, а також специфічну форму під назвою імперія. Перші дві форми – унітарна і федеративна держави – пройшли багатовікове випробування, довели свою життєздатність, продемонстрували свої переваги й недоліки, набули собі безліч прихильників і противників

Федерація – форма [державного устрою](#), за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність, чим відрізняються від [адміністративно-територіальних одиниць унітарної держави](#). Держави з федеративною формою державного устрою почали виникати разом із появою в XVII–XVIII ст. республік, водночас із хвилею буржуазно-демократичних революцій. Мабуть, найбільш відомим прикладом федерації є Сполучені Штати Америки. Сьогодні ця форма державного устрою характерна в основному для великих і середніх за територією демократичних держав, особливо багатонаціональних, де принцип суверенітету кожної нації може знайти відбиття в наданні державності в рамках федерації (Російська Федерація і Республіка Індія – гарний тому приклад).

Унітарна держава – це форма державного ладу, що ґрунтується на зверхності суверенітету (верховної влади) єдиної держави над адмініс-

тративно-територіальними одиницями (областями, департаментами, префектурами, провінціями тощо), на які вона поділена. Починаючи з нашої ери, унітарна держава стала панівною формою державного ладу і залишилася нею майже до останньої чверті XVIII ст., тобто до виникнення США, котрі й започаткували федералістську революцію, яка з часом поширилася на інші країни і континенти. Унітарна форма є характерною для невеликих (тому що невелика територія легко керована за допомогою звичайних адміністративних методів), найчастіше однонаціональних (через відсутність необхідності здійснення права кожного народу на самовизначення і самостійне державне будівництво), а також для монархічних держав (у зв'язку з традиціями). Прикладами можуть бути Польська Республіка, Італія, Японія та ін.

Таблиця – Переваги та недоліки унітарної та федеративної системи управління держави

	Переваги	Недоліки
Унітарна держава	<ul style="list-style-type: none"> – певна економічність організації державного управління; – простота й оперативність прийняття рішень; – простота контролю за виконанням прийнятих рішень; – суттєва сталість в екстремальних умовах 	<ul style="list-style-type: none"> – закріплення авторитаризму; – ігнорування специфічних особливостей етносів, спільнот – відсутність ініціативи регіональних і місцевих структур влади
Федеративна держава	<ul style="list-style-type: none"> – перешкода зловживань влади; – ефективність інновацій; – розширення можливостей подолання конфліктів; – військові та політичні переваги; – економічний вигащ 	<ul style="list-style-type: none"> – егоїзм суб'єктів федерації; – проблеми координації; – соціально-економічна нерівність

Україна є унітарною державою. Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади. Проаналізувавши унітарну і федеративну системи адміністративно-територіального управління, було визначено ряд недоліків і переваг, що дає змогу пропонувати певні шляхи реформування.

Першим шляхом реформування є перетворення з унітарного устрою на федеративний. Розподіл України мав би здійснюватись з урахуванням складу населення, рівня соціально-економічного розвитку, природно-географічних умов. Теоретично це могло вирішити всі проблеми сучасного адміністративно-територіального устрою, але відсутній механізм створення нових адміністративно-територіальних одиниць. Також певних сумнівів викликає введення федеративного устрою на території, що має історичну схильність до унітарного ладу.

Другий підхід має достатню перевагу, до яких, в першу чергу, варто віднести збереження існуючого унітарного устрою, а також можливість як більшої децентралізації влади, так і більшої централізації. Але даний шлях потребує значних змін, адже збільшення однієї одиниці автоматично тягне за собою докорінну зміну органів державної влади, органів місцевого самоврядування і відповідно зміну кадрового складу даних органів. І з одного боку зменшення державного апарату і органів управління в цілому дозволить зменшити кошти державного і місцевого бюджету на утримання даних органів, але з іншого може призвести до неможливості забезпечення робочими місцями кадровий ресурс поточних управлінських органів.

Стосовно третього шляху щодо реформування адміністративно-територіального устрою, то він визначається не таким радикальним і відповідно дає можливість зберегти як загальний унітарний устрій, так і поточні одиниці держави.

Таким чином, на сьогоднішній день існує три основних шляхи реформування адміністративно-територіального устрою України: зміна державного устрою на федеративний; збереження унітарного устрою з подальшим укрупненням адміністративно-територіальних одиниць; збереження унітарного устрою зі зміною кордонів адміністративно-територіальних одиниць. При цьому кожен із шляхів вирішення має свої недоліки і переваги. Основним недоліком федеративного устрою є відсутність чіткого механізму перетворення унітарної держави на федеративну. Реформа основою якої є зміна кордонів адміністративних одиниць, також має основний свій недолік у тому, що перенесення кордонів, таким чином, щоб був рівномірно розділений економічний і природно-ресурсний потенціал є практично неможливим. Най-

більш оптимальним здається реформа, що має на меті укрупнення адміністративних одиниць, адже лише так можна врахувати усі поточні диспропорції від економічних до соціальних.

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ РОБІТНИКІВ В УКРАЇНІ З ТОЧКИ ЗОРУ ТЕОРІЇ «Х» І «У» Д. МАКГРЕГОРА

Попова О.В.

Науковий керівник – Можайкіна Н.В., канд. екон. наук, доцент

Проблеми мотивації працівників підприємств завжди були і залишаються найбільш актуальними. Це пов'язано з тим, що мотивація персоналу не тільки сприяє підвищенню продуктивності праці на підприємстві, а сприяє розвитку економіки в цілому.

Існує безліч теорій мотивації, покликаних стимулювати робітників для підвищення якості їх роботи. Однією з таких теорій є теорія «Х» та «У» Макгрегора. Він вважав, що існує два основних варіанти ставлення людини до праці. Відповідно до теорії «Х», працівники за своєю природою ліниві і безініціативні. Вони працюють тільки через гроші або щоб уникнути покарання. Їх не цікавить підвищення кваліфікації та просування на службі, адже це вимагає значних зусиль і додаткової відповідальності. Такі робітники прагнуть отримувати високу заробітну плату, приклавши до роботи якомога менше зусиль. Виходячи з теорії «У», працівники мають зовсім інші якості. Їм подобається власна робота, вони вважають її не просто необхідністю, а невід'ємною складовою свого життя. Такі робітники цінують можливість професійного зростання, просування по службі, визнання і відповідальності. Працівники такого типу мають схильність творче підходити до виконання покладених на них обов'язків. На відміну від робітників, представлених в теорії «Х», вони прагнуть до саморозвитку і самореалізації.

Залежно від того, до якого типу належать працівники, виділяють два стилі керівництва: авторитарний та демократичний. Авторитарний стиль слід застосовувати до працівників категорії «Х». Він базується на жорсткому контролі та примусі до праці. Для підвищення працездатності підлеглих використовується зазвичай матеріальне стимулювання. Демократичний стиль, призначений для співробітників категорії «У», акцентує увагу на використанні творчих здібностей працівників, дає змогу брати активну участь у прийнятті рішень, зводячи контроль з боку керівництва до мінімуму. Слід зауважити, що найбільш ефективним є саме демократичний стиль керівництва. Висока результативність цього стилю пояснюється тим, що він надає перевагу механізмам